

Bir Metin Olarak Kâinatın Metinsellik Ölçütleriyle Değerlendirilmesi

Evaluation Of The Universe As a Text
On The Basis Of Textuality Criteria

Mustafa USTA

Özet

Kâinat hassas mizanlarla Kadir-i Zülcelal tarafından yaratılmış ve bugün de aynı nizamlarla sevk ve idare edilmektedir. Bu nihaysiz düzen ve her bir mevcudatın üzerindeki mühür bizleri kâinatın kasti olarak yaratıldığı fikrine ulaştırmaktadır. Bu kasıt ise Cenab-ı Hakk'ın bilinmek ve tanınmak istemesi ile yakından ilgilidir. Bu tanıma eyleminin gerçekleşebilmesi de kâinatın manalar bütünü olarak kabul edilmesini zaruri kılar. Biz bu makalemizde yaratılan ile yaratan arasında iletişimi sağlayan kâinatın bir metin olduğunu metinsellik ölçütleri ile ortaya koymaya çalıştık. Daha sonra da kâinat kitabının nasıl okunabileceği ve muhtevasının ne olduğu üzerine kısa bir değerlendirmede bulunduk.

Anahtar Kelimeler

Kâinat, Metin, İletişim, Mana-i Harfi

Abstract

The universe was created with sensitive balances by Kadir-iZülcelal and today it is directed and administered with the same regulations. This endless order and the seal on every creature lead us to the idea that the universe was created on purpose. This intention is closely related to Allah's desire to be known and recognized. The realization of this act of recognition also necessitates the acceptance of the universe as a set of meanings. In this article, we tried to reveal that the universe, which provides communication between the creature and the creator, is a text with the criteria of textuality. Then, we made a brief assessment on how the book of the universe can be read and what its content is.

Key Words: Universe, text, communication, letter meaning

1. Giriş

Kâinatın yaratılması ve bugünkü nizam içerisindeki durumu ile ilgili yapılan çalışmalardan biri de BigBang teorisidir. BigBang teorisi, bir tekillikten meydana gelen kâinatın sürekli genişlediğini ve bu ilk yaratılmadan bu güne kadar kritik değerlerin hâkim olduğunu ortaya koyan önemli çalışmalardan biridir. Swinburne, kâinatın ‘ince ayarlandığı’ [finetuned] gerçeğine dikkat çekerek BigBang zamanındaki özdek-enerjinin, hayatı meydana getirecek belirli bir yoğunluğa ve gerileme hızına sahip olmak zorunda olduğunu belirtmiştir⁽¹⁾. Hawking, BigBang’den bir saniye sonraki genişleme hızının yalnızca yüz bin milyarda bir oranından daha az olması halinde kâinatın bugünkü büyüklüğüne erişmeden çok daha önceleri çökeceğini ifade eder⁽²⁾.

Astrofizikçi Hugh Ross’a göre yaşayan organizmaların karmaşık ve düzenli konfigürasyonunun tek açıklaması her yönüyle üstün bir yaratıcının şahsen bunu oluşturmasıdır. Ross; özel ve üstün bir yaratıcının, evreni var ettiği ve tasarladığını ifade eder. Davies ise kâinatta var olan hassas ayarların üstün bir varlığa işaret ettiğini söyleyerek kâinatın yaratıcısını ‘Bir Büyük Tasarımcı’ olarak tanımlar⁽³⁾.

“Âlem” kelimesi Eski Yunan felsefesinde kosmos kelimesinin karşılığıdır. Bu kelime ise “düzen” anlamına gelir. Sonraları bu kelimenin süs anlamına geldiği de görülmüştür. Dolayısı ile âlem kelimesi nizam ve süs manalarını içinde barındırır. Kur’an-ı Kerim’de de birçok kevnî âyette âlem; düzen, tasarım, ölçü, denge ve yasa manalarında.

Kur’an’da bizatihi nizam kelimesi geçmemekle birlikte yukarıda Bing-Bang ile başlayan ve hala da devam eden sarsılmaz düzen yer alır (Bkz. El-Furkân 25/2, El-Kamer 54/49, Tâhâ 20/50). Ayrıca bu düzenin boş ve anlamsız olmadığı, aksine Allah (cc) tarafından konulduğu Kur’an’ın temel mesajlarından biridir⁽⁴⁾. Bu da kasdî bir yaratmayı ve de yaratılanlara birer mana yükleme durumunu ortaya çıkarmaktadır. Yani gördüğümüz hiçbir şey anlamsız değildir.

Swinburne’un de ifade ettiği üzere bir arkeolojik alanda bulunan tüm madeni paralar aynı işarete sahipler veya bir odadaki bütün belgeler aynı el yazısı ile yazılmışsa ortak bir kaynak aranır. Bu doğrultuda da bir açıklama bulmaya çalışırız. Kâinatın her yerinde aynı şekilde hareket eden kanunların var olması, başlangıçtan bugüne her şeyin nizam ve süslü olması da bizlere birinci kaynağı aratmakta ve bu nizam ile bizlere ne söylenmek istendiği konusunu akıllara getirmektedir⁽⁵⁾.

- 1 Richard, Swinburne, (2001), Tanrı Var mı? (Çev.: Muhsin Akbaş), Arasta Yayınları, Bursa, s. 55.
- 2 Stephen, Hawking, (1991), Zamanın Kısa Tarihi, (Çev.: S. Say-M. Uraz), Milliyet Yayınları, İstanbul, s. 136.
- 3 Hüseyin Şahin, (2014), Tanrı’nın Varlığına Dair Modern Delillerden İnsancı İlke ve Hassas Ayar Delili, Artuklu Akademi, Mardin, s. 74.
- 4 URL-1: İA, <https://islamansiklopedisi.org.tr/nizam>
- 5 Bkz. Caner Taslaman, (2013), BigBang ve Tanrı, İstanbul Yayınevi, İstanbul, s. 156.

Kâinatı metin olarak kabul etmemiz için ön şartlardan biri de metnin içindeki temsil yeteneğine sahip bu her parçanın bir biri ile ilişki içerisinde olma mecburiyetidir.

Bu nizam ve düzen ile ilgili birçok çalışma yapılmakla birlikte biz bu makalemizde yukarıda ifade ettiğimiz nizamdan hareketle âlemin bir metin değeri taşımasını metin merkezli bir yaklaşımla incelemeye çalışacağız. Bu kapsamda öncelikli olarak yazı ve metnin ne olduğu meselesinden hareket edecek, akabinde de bir metin olan bu âlemin okunması ve mevcut mesajların algılanması üzerine tespitlerde bulunmaya çalışacağız.

2. Kâinatın Bir Metin Olarak Kabul Edilmesi

Arapçadan dilimize geçmiş olan metin kelimesinin ilk anlamı “Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü.” ikinci anlamı da “Basılı veya el yazması parça.”⁽⁶⁾dir.

Metnin meydana gelmesinde en temel unsur harfler ve de harflerin meydana getirdiği kelimelerdir. Harflerden müteşekkil olan kelimeler ise birer temsildir. Yani yazılı olarak gördüğümüz ağaç kelimesi kazandığı temsil yeteneği ile zihnimizde canlanır. Buna bir nevi kod da diyebiliriz. En eski dönemlerde bu kod bir resimdir. Yani ağaç resmi çizilerek de pekâlâ yazı oluşturulabilir. Bugün bazı alfabelerin kaynağının resim olduğu düşünülse bu durum daha iyi anlaşılacaktır.

Bununla birlikte her görsel ya da işareti yazı olarak kabul edemeyiz. Mevcut görsel ya da işaretlerin metin teşkil edebilmesi için bir düzgülde, belli bir nizam içinde, bir araya gelerek bir anlatım esasına dayanması gerekmektedir.

Metnin anlamlı olması da metindeki parçacıkların yani tümce ve tümce değerindeki birimlerin varlığı ile mümkündür. Çünkü bu parçacıkların tamamı metnin içeriğini oluşturur⁽⁷⁾.

Biz bu noktadan hareketle kâinatta yer alan her bir nesnenin her bir parçasının harf değerinde olduğunu, onların da bir araya gelmesi ile kelimelerin, bütüncül bir bakışla da büyük bir kitabın teşekkül ettiğini ifade edebiliriz.

Yukarıda kelimelerin temsil durumunda olduğunu ifade etmiştik. Biri hal, biri de kal olmak üzere iki lisan vardır. Lisan-ı kalın kelimeleri lafızlar-ken lisan-ı halin kelimeleri ahvaldir. Kitab-ı kebir-i kâinatta yaratılan herhangi bir şey Halık'ının azametine delalet eden kelime-i haliyedir⁽⁸⁾. Çünkü bunca nizam ve kanun her yerde aynıysa ve aynı mühre sahipse kasıtsız olarak yaratıldığı iddia edilemez. Buradan da hareketle kâinatta her bir varlık temsil hüviyetindedir. Yani her bir varlık Cenab-ı Hakk'ın esmasının tecelisi olarak temsil hüviyetinde kâinat düzgüsünde bir anlatımdır.

Kâinatı metin olarak kabul etmemiz için ön şartlardan biri de metnin içindeki temsil yeteneğine sahip bu her parçanın bir biri ile ilişki içerisinde olma mecburiyetidir. Yani metin her bir unsuru ile birbirine kenetlenmelidir ve birbirini tamamlamalıdır. Metni anlamlı kılacak olan da bu

6 URL-2: TDK, <https://sozluk.gov.tr/>.

7 Doğan Günay, (2017), Metin Bilgisi, Multilingual Yayınları, İstanbul, s. 47.

8 Bediüzzaman Said Nursi, (2011), İşaratü'l-İcaz, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, s.344

parçaların birbirileri ile olan ilişkileridir⁽⁹⁾. Dolayısıyla metnin barındırdığı kavramların ve ilişkilerin etkileşim ve uyum içerisinde olma mecburiyeti vardır⁽¹⁰⁾. Bu etkileşim hali ise metinsellikte tutarlılık ölçütü olarak kabul edilir.

Paris Üniversitesi'nde, Alain Aspect'in yöneticiliğinde bir araştırma ekibi, belirli koşullar altında atom altı parçacıklarının kendilerini ayıran mesafeye rağmen birbirleriyle anında iletişim kurabildiklerini ortaya koymuştur. Birlikte yaratılan iki şeyin "dolanık" olduğunu ileri süren bu görüşe göre, birlikte yaratılan unsurlar ayrılıp evrenin iki ucunda olsalar bile iletişim halindedirler⁽¹¹⁾.

Bizler kâinata baktığımızda her bir unsurun tesanüd ve muavenet içerisinde bir bütün teşkil ettiğini görürüz. "Öyle bir tesanüd, öyle birbirine muavenet, öyle birbirinin sualine cevap vermek ve birbirinin imdadına koşmak ve birbirine sarılmak, birbiri içine girmek suretiyle öyle bir vahdet-i vücud teşkil ediyorlar ki, bir insanın cesedindeki unsurlar gibi, birbirinden kabil-i tefrik (ayırarak mümkün) olmaz. Bir unsurun dizginini tutan, umumun dizginlerini tutamazsa, o tek unsurun dizginini zapt edemez. İşte, kâinatın simasındaki bu teavün, tesanüd, tecavüb, teanuk, pek parlak bir sikke-i kübrâ-yı vahdetdir (Cenâb-ı Allah'ın birliğinin en büyük sikkesidir)."⁽¹²⁾

Her bir kelimenin temsil konumunda olması ve birbiri ile etkileşim içerisinde olup bir bütünlük teşkil ederek yaratıcısına dair mesajlar içermesi, kâinatın tam bir metin olarak kabul edilmesini gerektirmektedir. Bu yönüyle de kâinat için kitab-ı kebir-i kâinat (büyük kâinat kitabı) ya da mektubat-ı Semadaniye/Rabbaniye tabirlerini kullanabiliriz.

3. Kâinat Kitabındaki Yazıların Okunması

İnsanoğlu dünyaya gelmesinin ardından kendisini ve çevresini sorgulamaya ve de öğrenmek için çaba göstermeye başlar. Bu fitri süreç tanıma ve anlamlandırma üzerine kuruludur. Bilhassa erken çocuk dönemi öğrenmenin en yoğun olduğu dönemdir.

Esasında bebeklik dönemi ve sonraki dönemlerde bu algılama ve zihinsel aktiviteler fitri olarak yaratmanın kim olduğunu, yaratmadaki hikmet ve gayeyi ve bu dünyaya getirenin kim olduğunu, dahası bu görünen âlemleri kimin yarattığını bilmek istemekle yakından ilgidir. Buna bir başka ifadeyle keşif diyebiliriz.

Bir hadis-i kutside Cenab-ı Hak "Ben gizli bir hazine idim, bilinmek ve tanınmak istedim mahlûkatı yarattım." (Acluni, II, 132) buyurmuşlardır. Bediüzzaman Hz. Rabb'imizi tanımamız için Kadir-i Zülcelal'in üç küllî muarrif tayin ettiğini ifade ederek bunların birisinin kitâb-ı kâinat,

*Bizler kâinata
baktığımızda
her bir unsurun
tesanüd ve
muavenet
içerisinde bir
bütün teşkil
ettiğini görürüz.*

9 Nedret Tanyolaç Öztokat, (2005), Yazınsal Metin Çözümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar, Multilingual Yayınları, İstanbul, s. 22.

10 Bkz. Hatice Parlak, (2009), Kutadgu Bilig'in Metindilbilimsel Yapısı, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, s. 347-348.

11 URL-3: AST, 17 Şubat 2009, <http://www.astroset.com>.

12 Bediüzzaman Said Nursi, (2011), Lem'alar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, s.393-394.

Bediüzzaman Hz.
Kur'ân'ın da bu
kitabın tercüme-i
ezeliyesi olduğuna
dikkat çekerken
Hatemü'l-Enbiya
Aleyhisselâti
Vesselâmı da şu
kitab-ı kebirin
âyet-i kübrası
olarak tarif eder.

birisinin kitâb-ı kebirin âyet-i kübrâsı olan Hâtemü'l-Enbiyâ aleyhisselâti vesselâm, birisinin de Kur'ân-ı azîmüştan⁽¹³⁾ olduğunu söyler. Bediüzzaman Hz. Kur'ân'ın da bu kitabın tercüme-i ezeliyesi olduğuna dikkat çekerken Hatemü'l-Enbiya Aleyhisselâti Vesselâmı da şu kitab-ı kebirin âyet-i kübrası olarak tarif eder⁽¹⁴⁾. Bir başka yerde ise bu kitab-ı kebir-i kâinata muhatap olan insanın, kâinat kitabındaki kutsi ve hakiki hikmetleri anlaması için bir rehber-i ekmel bir muallim-i ekber olarak peygamberimiz Muhammed Mustafa (asm)'in gönderildiğini söyler⁽¹⁵⁾.

Bunlardan hareketle de Halık'ımız tanınmak için kâinatı yarattığı gibi diğer külli muariflerle de bunu desteklemiştir. Üç külli muariftten (tanıtıcı) ilk muhatap olduğumuz şeyin kâinat olması da oldukça önemlidir.

Bediüzzaman Said Nursi Hazretleri, Sani Zülcelal'in zatını tanıtmak istediğini ve dolayısıyla da bilinmek istediğini, bu sebeple de isim ve sıfatlarının tecellisi olarak kâinatı yarattığını ifade eder⁽¹⁶⁾. Tanıtma eylemi ise yaratan ile yaratılan arasında bir iletişimi zaruri kılar. Kâinat özelinde düşündüğümüzde bu iletişimin tıpkı Kuran-ı Kerim'de olduğu gibi yazılı olduğunu görürüz.

İsm-i Hakem'in tecellisi ile kâinat bir kitap hükmüne gelmiştir. Hâkim olan Allah (cc) bu kitabın her sayfasında yüzer kitap, her satırında yüzer sayfa, her kelimesinde yüzer satır, her harfinde yüzer kelime, her noktasında da bir fihriste bulunacak tarzda yaratmıştır. Örneğin kâinatın bir kelimesi olan ağaç ile ilgili yüzer satır niteliğinde eserler telif edilebilmektedir ve bu bir tek kelimedenden hareketle bile kâinatın varlığı tartışmasız kabul edilmektedir. Bu noktada kâinatın varlığı ne kadar tartışmasız bir konuysa o derecede de bu kitabın sayfaları, satırları ve noktaları nakkaşını ve kâtibini açıkça göstermektedir⁽¹⁷⁾.

Yukarıda kâinatın bir metin olduğunu metinsellik ölçütleri ile ortaya koymaya çalışmıştık. Buradan da hareketle metin, art arda sıralanmış cümleler demek değildir. Esasında metin mesaj değeri taşıyan bir dil göstergesidir⁽¹⁸⁾. Doğan Günay, metnin özellikle bildirişim işlevinin yani iletişim vazifesinin olması gerektiğini savunur. Haliyle de metin iletişimsel bir süreç değilse metin olmaktan da çıkar⁽¹⁹⁾.

Bediüzzaman Hz. atom altı parçacıklarının değişimini yani hareket halinde oluşlarını "tahavvülât-ı zerrat" olarak isimlendirir. Bu konuda yaratıcının bin bir isminden Nakkaş-ı Ezeli ismini kullanan Bediüzzaman, atom altı parçacıklarını Nakkaş-ı Ezeli'nin kudret kalemi ile kâinat kitabına yazdığı ayat-ı tekvinîyenin (yaratılışa ait ayetler /deliller) hengâmındaki

13 Bediüzzaman Said Nursi,(2011), Sözlür, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, s.370.

14 Age, s.370

15 Bediüzzaman Said Nursi, (2011), Asa-yı Musa, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, s.297-298.

16 Age, s. 198-199.

17 Bkz. Bediüzzaman Said Nursi, (2011), Lem'alar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, s.882.

18 Murat Lüleci, (2010), Yeni Bir Disiplin Olarak Metin Dilbilim ve Türk Edebiyatına Metin Dilbilimsel Bir Yaklaşım, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, s. 35-35.

19 Bkz. Doğan, Günay, (2017), Metin Bilgisi, Multilingual Yayınları, İstanbul, s.47.

titreyişi ve cevelanı olarak tanımlamaktadır⁽²⁰⁾. Bu durum da bizlere kâinat kitabının yazılmaya devam ettiğini, buna bağlı olarak da iletişimin pasif değil aktif halde olduğunu göstermektedir.

Şu kâinat, Nakkaş-ı Ezeli'nin sürekli yenilenen, hikmetle yazar-bozar bir kitabı ve içindeki her bahar, bir yaldızlı mektubu ve her bir yaz, bir manzum kasidesidir. Harflerden oluşan bu kitab-ı kebir-i kâinattaki her harf de Allah (cc)'ın isim ve sıfatlarını gösterir⁽²¹⁾. Çünkü bütün mevcudatta hakikatler esma-i ilahiyeye istinat eder. İnsan, eşyadaki sıfat ve sanatların birer isme dayandığını bu aktif iletişimde görüp okuyabilir. Bu iletişimin ana gayesi ise Allah (cc)'ın kendisini hünerleri ile tanıttırmak ve halka kendisini sevdirmek istemesiyle yakından ilgilidir⁽²²⁾.

Kitab-ı Kebir-i kâinatın nakkaş-ı ezeli; kâinatın her bir sahifesiyle ve her bir satırıyla hatta harfleri ile kendini tanıttırmak ve kendisini sevdirmek için bu haberleşme ile en cüz'iden en külliye kadar her bir mevcudun müteaddit lisanlarıyla cemal-i kemalini tanıttırmakta ve sevdirmektedir⁽²³⁾.

Kâinatın yaratan ile yaratılanlar arasındaki bir bildirişim ve haberleşme sağlaması ile insan yaratıcına karşı muhatabiyet seviyesine çıkmaktadır. Mütekellim-i Ezeli, insanın zahirde madde ve cisimden oluşan cansız kafasına manevi, madde olmayan ve dolayısıyla görülmeyen yani bir nevi gaybi olan şuuru vermiştir. Böylelikle o kitabı okuyup mevcut manaları anlayabilecek kabiliyeti ihsan etmiştir. İnsanı Sani-i Hâkim'e muhatap olma seviyesine çıkaran bu ihsan ile hakiki ve ezeli bir sanatkârı (Sani') anlayarak estetik bir tavrın insana nakşedildiği görülmektedir.

İnsanoğlu, kudret kalemi ile yazılan mektubat-ı Rabbaniyeyi mütalaa makamında tefekkür ve istihsan vazifesini yerine getirir. Bu da bizleri günümüzde zihinsel okuma olarak ifade edilen tefekkürî bir okumaya götürmektedir. Tefekkürî bir okuma için de kâinat kitabına mana-i harfi ile bakma mecburiyeti vardır. Zira her şey kendine bakan yönü ile bir hiçtir. Mevcudatta hiçbir unsur kendi başına kaim olmuş değil. Bir harfin olabilmesi için mutlak surette kâtibin olması gerekir. Bir metinde yalnızca harfler baz alınarak kelimelerin yazılışına dikkat edilmeden ve mana dikkate alınmadan metne ilişkin hüküm verilmeye çalışılırsa yanlış bir yol izlenmiş olur. İşte kâinata mana-i ismi ile bakış kâinatın da yalnızca yazılarına nazaret etmek anlamına gelmektedir. Hâlbuki kâinattaki her bir kelime bir araya gelerek, kâtibini tanıttırarak onun vahdetini ispat etmektedir. Bu bakış ise mana-i harfidir ve mananın esas alınması üzerine kuruludur. Bir metin şeklinde olan kâinatın doğru okunup anlaşılması da ancak bu şekilde mümkündür. Bu tarz okumalar ise fitratımıza uygun olarak hem kâinatın hem de bizlerin yaratış gayesine uygun olarak, Rabbimizi tanıyıp sevmemizi sağlayacaktır.

*Nakkaş-ı Ezeli'nin
sürekli yenilenen,
hikmetle yazar-
bozar bir kitabı
ve içindeki
her bahar, bir
yaldızlı mektubu
ve her bir yaz,
bir manzum
kasidesidir.*

20 Bediüzzaman Said Nursi, (2011), Sözlür, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, s.891.

21 Bediüzzaman Said Nursi, (2011), Lem'alar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, s.521.

22 Bkz. Bediüzzaman Said Nursi, (2011), Sözlür, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, s.1021-2022.

23 Bkz. Bediüzzaman Said Nursi, (2011), Asa-yı Musa, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul, s.290.

*Kâinata
baktığımızda
her bir unsurun
tesanüd ve
muavenet
içerisinde
bir bütün
teşkil ettiğini
ve birbirini
tamamladığını
görürüz.*

4. Sonuç

Metnin meydana gelmesinde en temel unsur harflerdir. Harflerden müteşekkil olan kelimeler ise birer temsildir. Kâinat özelinde baktığımızda lisan-ı halin kelimeleri olarak ahval kabul edilir. Bu yönüyle de kâinatta yaratılan herhangi bir şey Halık'ının azametine işaret eden kelime-i haliyedir. Buradan da hareketle her bir varlığın Cenab-ı Hakk'ın esmasının tecellisi olarak temsil hüviyetinde kâinat düzgüsünde yer aldığını ifade edebiliriz.

Yalnızca kelimelerin varlığı kâinatı metin olarak kabul etmemiz için yeterli değildir. Kâinatı metin olarak kabul etmemiz için ön şartlardan biri de metnin içindeki temsil yeteneğine sahip her parçanın birbiri ile etkileşim içinde olma mecburiyetidir. Buna metinsellik ölçütlerinden tutarlılık denilmektedir. Kâinata baktığımızda her bir unsurun tesanüd ve muavenet içerisinde bir bütün teşkil ettiğini ve birbirini tamamladığını görürüz. Buna bilimde dolanıklık denilmektedir. Bundan dolayı da kâinatın bir bütün olarak mana taşıdığı ve her bir unsurunun bir birini teyit ettiği ifade edilebiliriz. Bu da kâinatın ayetlerden müteşekkil bir kitap olduğunu bizlere gösterir.

Metin ise her şeyden önce iletişimsel bir süreçtir. Kitab-ı Kebir-i kâinatın nakkaş-ı ezeli; kâinatın her bir sahifesiyle ve her bir satırıyla hatta harfleri ile kendini tanıttırmak ve kendisini sevdirmek için bu haberleşme ile en cüz'iden en külliye kadar her bir mevcudun müteaddit lisanlarıyla cemal-i kemalini tanıttırmakta ve sevdirmektedir⁽²⁴⁾.

Bu da insanı yaratıcına karşı muhatabiyet seviyesine çıkarmaktadır. Mütekellim-i Ezeli, insanın zahirde madde ve cisimden oluşan cansız kafasına manevi, madde olmayan ve dolayısıyla görülmeyen yani bir nevi gaybî olan şuuru vermiştir. Böylelikle o kitabı okuyup mevcut manaları anlayabilecek kabiliyeti ihsan etmiştir. İnsanı Sani-i Hâkim'e muhatap olma seviyesine çıkarmıştır.

Kâinat kitabının okunabilmesi için de mana-i harfi ile bakma mecburiyeti vardır. Zira her şey kendine bakan yönü ile bir hiçtir. Mevcudatta hiçbir unsur kendi başına kaim olmuş değildir. Bir harfin olabilmesi için mutlak surette kâtibin olması gerekir. Bir metinde yalnızca harfler baz alınarak kelimelerin yazılışına dikkat edilip mana dikkate alınmadan metne ilişkin hüküm verilmeye çalışılırsa yanlış bir yol izlenmiş olur ve yanlış çıkarımlara ulaşılır. İşte kâinata mana-i ismi ile bakmak, yalnızca varlıkların kendisine nazar etmek anlamına gelmektedir. Hâlbuki kâinattaki her bir kelime bir araya gelerek, kâtibini tanıttırarak onun vahdetini ispat etmektedir. Bu bakış ise mana-i harfidir ve mananın esas alınması üzerine kuruludur.

Sonuç olarak insanın yaratılmasındaki hikmetlerden biri kâinatın yaratıcısını tanımaktır. Buradan da hareketle yaratılışa uygun hareket etmek için kâinat bir kitap hükmünde kabul edilip mana-i harfi ile okunmalı ve tatbik edilmelidir.

Kaynakça

- GÜNAY, Doğan, (2017), Metin Bilgisi, Multilingual Yayınları, İstanbul.
- HAWKING, Stephen, (1991), Zamanın Kısa Tarihi, (Çev.: S. Say-M. Uraz), Milliyet Yayınları, İstanbul
- LÜLECİ, Murat, (2010), Yeni Bir Disiplin Olarak Metin Dilbilim ve Türk Edebiyatına Metin Dilbilimsel Bir Yaklaşım, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- NURSI, Bediüzzaman Said, (2011), Asa-yı Musa, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul.
- NURSI, Bediüzzaman Said, (2011), İşaratü'l-İcaz, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul.
- NURSI, Bediüzzaman Said, (2011), Lem'alar, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul.
- NURSI, Bediüzzaman Said, (2011), Sözler, Yeni Asya Neşriyat, İstanbul.
- ÖZTOKAT, Nedret Tanyolaç, (2005). Yazınsal Metin Çözümlemesinde Kuramsal Yaklaşımlar. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- PARLAK, Hatice, (2009). Kutadgu Bilig'in Metindilbilimsel Yapısı. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- SWINBURNE, Richard, (2001), Tanrı Var mı?, (Çev.: Muhsin Akbaş), Arasta Yayınları, Bursa.
- ŞAHİN, Hüseyin, (2014), Tanrı'nın Varlığına Dair Modern Delillerden İnsancı İlke ve Hassas Ayar Delili, Artuklu Akademi, Mardin.
- TASLAMAN, Caner, (2013), BigBang ve Tanrı, İstanbul Yayınevi, İstanbul
- URL-1: İA, <https://islamansiklopedisi.org.tr/nizam>
- URL-2: TDK, <https://sozluk.gov.tr/>.
- URL-3: AST, 17 Şubat 2009, <http://www.astroset.com>.